

KKA

KORKEAKOULUJEN ARVIOINTINEUVOSTO, KKA

26.6.2012

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Asia: Toiminnallista ruotsia – lähtökohtia ruotsin opetuksen kehittämiseksi toisena kotimaisena kielenä

Suomalainen koulutuspolitiikka perustuu koulutusjatkumon periaatteelle, jonka mukaan lainsäädännössä ja yksilöiden koulutuspoluilla ei tule olla esteitä jatkaa opintoja, ovatpa aiemmat valinnat olleet minkälaisia tahansa. Tältä kannalta ruotsin kielen opetuksessa ja oppimisessa on korkeakoulutuksen ja sen laadun näkökulmasta tällä hetkellä useita haasteita ja Korkeakoulujen arviointineuvosto pitää tärkeänä, että Toiminnallista ruotsia -tyyppinen raportti on tehty. Raportti on asiantuntevasti ja sujuvasti kirjoitettu ja puuttuu olennaisiin kysymyksiin.

Yliopisto- ja ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvien ruotsin opintojen suorittamisessa on vuosi vuodelta yhä enemmän ongelmia. Olennaisin syy niihin löytyy korkeakouluihin tulevien opiskelijoiden kaiken aikaa heikkenevästä ruotsin kielen lähtötasosta. Myös motivaatio-ongelmia on, erityisesti joillakin koulutusaloilla. On myös muistettava, että erityisesti ammattikorkeakouluihin merkittävä osa opiskelijoista tulee toisen asteen ammatillisten opintojen jälkeen, jossa ruotsin kielen oppimistulokset ovat vieläkin lukiota heikompia. Toisella asteella opiskelevan valmiit jatkokoulutussuunnitelmat tuottavat usein myönteisemmän asenteen ruotsin kielen opiskelua kohtaan, mutta koulutusjatkumon kannalta on kuitenkin tärkeä pitää mielessä, että suunnitelmat iän myötä usein muuttuvat.

Toisen asteen opinto-ohjauksen kehittäminen

Korkeakoulujen arviointineuvosto pitää erittäin tärkeänä työryhmän muistiossa painottamaa seikkaa, että lukion (ja myös ammatillisten opintojen) opintojen ohjauksessa tehtäisiin mahdollisimman selväksi, mitä toisella asteella tehdyt valinnat vaikuttavat myöhempiin opintoihin ja menestymiseen työelämässä (toimenpide-ehdotus 6). Kuten muistiossakin todetaan, korkeakoulututkintoihin sisältyvä vaatimus ruotsin kielen taidon osoittamisesta on kaksiosainen: tutkinnoissa edellytetään sekä julkisyhteisöjen henkilöstöltä vaadittavaa ruotsin kielen taidon tasoa että oman alan tai ammatin kannalta tarpeellista ruotsin kielen taitoa. Kumpikin tarve on todellinen, ja onkin valitettavaa, että korkeakouluopiskelijoiden piirissä monilla aloilla keskustelussa korostuu vain ensimmäinen osa, pakollinen ”virkamiesruotsi”, johon motivaatio on usein huono.

Korkeakoulututkintojen pakollisten ruotsin kielen opintojen laatu

Koulutuksen laadun kannalta on erittäin huolestuttavaa, jos korkeakouluopiskelijat eivät saavuta tutkintoon kuuluvien pakollisten ruotsin kielen opintojen aikana edes tyydyttävää kirjallista ja suullista taitoa. Muistiossa ei eksplisiittisesti ilmaista, tarkoitetaanko tällä sitä, että kyseiset opiskelijat saavat suorituksen opinnoista vai sitä, että opiskelijoiden tutkinnot tästä syystä jäävät suorittamatta. Kumpikin vaihtoehto on murheellinen, edellinen asettaa myös korkeakoulujen vastuulla olevan tutkintojen laadun valvonnan kyseenalaiseksi. Toimenpide-ehdotus 8 on siten erittäin kannatettava, mutta edellyttää huomion kiinnittämistä yhtä lailla lähtötason antaviin lukion oppimistuloksiin.

Kansallisen kielitaitovarannon kehittäminen

Kansallisen kielitaitovarannon kannalta kehitys on myös toisella tavalla huolestuttava: nuorten kielitaito on yhä yksipuolisempi ja painottuu englannin kielen osaamiseen. Englanti on nykyisin ehdottomasti tärkein kieli, mutta sen osaaminen voidaan nähdä jo eräänlaisena kansalaistaitona, vaikkapa tietoteknisiin valmiuksiin rinnastettavana. Sen lisäksi työelämässä tarvitaan muita kieliä, joista ruotsi edelleen on erilaisten selvitysten mukaan englannin jälkeen toisena. Ruotsia tarvitaan erityisesti asiantuntijatehtävissä, joihin korkeakouluopinnot valmistavat.

Asenteiden kielteisyyys

Kaiken kaikkiaan ongelma on asenteiden kielteisyyys, johon toisaalta muistiossakin referoitujen selvitysten mukaan voidaan vaikuttaa opetuksen laadusta huolehtimalla. Hyvänä käytänteenä vaikuttaa opiskelumotivaatioon voidaan nostaa esiin Euroopan komissionkin mallikelpoiseksi hankkeeksi nimeämä Svenska nu -verkosto (vrt. myös toimenpide-ehdotukset 7, 14, 15 ja 17).

Ruotsin kielen opettajien koulutus

Tärkeä ja huolestuttava havainto muistiossa on myös se, ettei ruotsin kielen aineenopettajakoulutus ole kovin houkutteleva vaihtoehto yliopistojen kieltenopiskelijoille. Korkeakoulujen arviointineuvoston mielestä vaarana on negatiivinen kierre: opiskelijat eivät hakeudu opettajankoulutukseen, koska kokevat ruotsin kielen opettajan työn liian haasteelliseksi, mikä taas johtaa siihen, ettei kouluihin saada riittävän motivoituneita opettajia. Opettajien täydennyskoulutuksesta huolehtiminen on myös erittäin tärkeää sekä opettajien ammattitaidon että motivaation ylläpitämiseksi. Ruotsin kielen eri asteiden opettajankoulutuksen arviointia (toimenpide-ehdotus 13) on siten syytä harkita otettavaksi Kansallisen arviointikeskuksen tulevaan arviointisuunnitelmaan.

Puheenjohtaja
 Riitta Pyykkö

Pääsihteeri
 Helka Kekäläinen